

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. I. Qualiter quis sortiatur forum ratione domicilii?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

ARTICULUS III.

Ex quibus titulis, seu causis constituatur
forum competens?

253. **S**upponendum, modos, seu titulos *ordinarios*, ex quibus alicui constituitur forum competens, communiter numerari quinque; nimirum 1. ratione domicilii; 2. ratione contractus; 3. ratione delicti; 4. ratione rei sitæ; 5. ratione continentiae causarum: *extraordinariè* autem constituitur alicui forum, vel ratione privilegii; vel ratione assumptionis in aliquod Collegium, seu Universitatem; vel ratione causæ, aut connexionis; de quibus in sequentibus. Unde aliqui titulum de continentia causarum reponunt inter titulos *extraordinarios* ratione illius sortiendi forum.

§. I.

Qualiter quis sortiatur forum ratione
domicilii?

254. **D**omicilium apud Latinos usurpatur pro longi temporis habitatione; apud Juristas, & Theologos (teste Azor p. 3. l. 13. c. 15.) ubi quis habet rerum suarum summam, id est, magnam partem, vel ubi *larem*; id est, familiam constituit, *L. Cives*, C. de incolis, l. 10. Unde ad domicilium requiritur, & sufficit unum è duobus; nempe quod quis familiam suam alicubi collocet animo nunquam recedendi, aut habeat magnam partem rerum suarum: & sic potest duobus locis habere domicilium. Juxta Belanum de Euthar. q. 74. a. 4. d. 3. n. 99. est discrimen inter *domicilium* & *habitationem*: nam *domicilium* quis habere dicitur, qui in aliquo loco, animo ibi perpetuò commorandi, degit: *habitationem* habere, seu habitare, dicitur in loco, ubi majori anni parte commoratur, & hoc vocatur *quasi domicilium*, quod v. g. Scholastici externi in loco, ubi student sortiuntur.

255. Suppon. autem domicilium aliud esse *originis*, & aliud *habitationis*: hoc obtinetur per solam habitationem, dum modo quis habeat animum nunquam recedendi: illud comparatur per nativitatem, & obtinetur ratione domicilii, quod parentes obtinent. Non acquiritur (ut notat San-

chez l. 3. *matr.* D. 23. n. 3.) per nativitatem in loco, ubi fortè parentes hospites, vel alicujus negotii causâ, etiam per decennium aderant. Nam talis fingitur natus in civitate, ubi parentes domicilium habent. Datur quoque differentia inter domicilium originis, & habitationis, quod illud immutabile sit, hoc verò mutari possit, animo nempe & desertione.

Suppon. 2. quod domicilium originis proprie contrahatur in eo loco, in quo aliquis natus est, ex parentibus ibi habentibus domicilium habitationis; nam si nascitur in aliquo loco, ubi parentes non habitant, sed tantum transeunt, vel ad tempus sunt, natus sortitur domicilium originis in loco, ubi parentes ejus habent fixam habitationem; sic Bartolus in *L. Filios*, C. de municip. & origin. n. 4. Abbas in *c. Roderolphus*, de rescript. n. 9.

Suppon. 3. quod filius sortiatur domicilium non tantum ratione originis propriæ, ut dictum est, sed etiam in loco originis *paternæ*, seu in loco, ubi pater ejus natus est, & habet originem propriam, *L. Cives* C. de incol. *L. assumptio*, §. *filius*, ff. ad municipalem; ex hoc sequitur, filium, civiliter & criminaliter convenire posse, ubi habet domicilium originis paternæ, *se ibi existat*; Bartolus in cit. *L. assumptio*, §. *filius*, n. 2.

Suppon. 4. natum, vivente avo suo, sortiri domicilium, & forum originis avitæ, si tunc adhuc sit in potestate avi; quo tamen casu non sortitur originis paternæ; sed hoc non procedit respectu aliorum ascendentium, ultra avum; Bartolus cit. n. 1. notat filium, vel filiam non sortiri forum originis *maternæ*, vel avorum *maternorum*, *L. filios*, 3. C. de municip. & origin. *L. Exemplo*, 36. C. de decurionib. nisi sit *vulgò quæsitus*, qui patrem demonstrare non potest; aut sit spiritus, qui per omnia matris conditionem sequitur adeoque etiam ejus originem; *L. vulgo*, 3. ff. de statu hominum.

Suppon. 5. domicilium originis adeo firmum esse, ut civis originarius, spectato jure civili, etiam mutato domicilio, jus originis retineat, ac ei renuntiare non possit, præsertim quoad munera, honores, & alia onera personalia, ut docet Gail. l. 2. *observ.* 36. n. 5. ubi tamen nota hoc non obstante, domicilium habitationis, quoad juris-

ditionem, principaliter domicilio originis, & ejus potiorer rationem habendam esse; glossa communiter recepta, *c. statutum, de rescript. in 6. §. cum verò. v. unam dietam.* Hinc enim est, quòd quis ratione habitationis fiat simpliciter subjectus Judici loci, ut non tantum præsens conveniri; sed etiam absens citari possit; esto ratione originis quis fiat subjectus Judici loci, solum, cum præsens est in tali loco. Abbas *c. 1. de foro compet. n. 6.*

Suppon. 6. Domicilium originis non ideo dici *immutabile*, quasi jura patriæ amitti non possint; sed quia, qui ex tali loco oriundus est, non potest negando tollere, ut inde non sit, unde oriundus est: ex comuni tamen ferè omnium locorū consuetudine, præsertim in Germania, receptum esse, ut civis originarius aliò transferens domicilium extra locum originis, perdat jura originalia, Gail. *cit. observ. 36. n. 7.* saltem quoad onera, & munera civitatis; Abbas in *c. postulasti, h. t. n. 5.*

357. Suppon. 7. Cum domicilium habitationis ibi quis habere dicatur, ubi larem, seu familiam, rerumque, & fortunarum suarum summam, seu substantiam constituit, animo perpetuò ibi manendi *si nihil avocet* (juxta Zoësum *de foro compet. n. 5.* ex *L. Cives, C. de incolis*) vel ubi possidet saltem majorem partem suorum bonorum, *L. 2. C. ubi Senatores, vel Clarissimi*: domicilium habitationis constitui *animo, & facto*; animo *ibi perpetuò habitandi* juxta dicta; & facto, seu *actuali ibi habitatione*, *L. domicilium, ff. de municipib. gloss. v. facto.* Quando dubium est de animo, præsumitur post continuam ibi 10. annorum habitationem; Bartolus in *L. 5. §. si tamen, n. 1. ff. de injuriis.*

Not. autem cum dicitur acquiri domicilium in aliquo loco, animo habitandi in tali loco perpetuò per hoc aliud non intelligi, quàm quòd accedat non ita, ut constitutū habeat inde non recedere; sed quod indefinito pro nunc termino velit in tali loco habitare, & facto ipso habitet, etiamsi quandòque: sed animo redeundi, recedat, *L. 7. C. de incolis, & ubi quis domicilium, ibi: Cives quidem origo, manumissio, electio, vel adoptio; incolas verò domicilium facit. Et in eodem loco singulos habere domicilium non ambigitur, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum suarum summam*

constituit, unde rursus non sit discessurus, si nihil avocet: unde cum profectus est, peregrinari videtur; quòd si rediit, peregrinari jam desistit.

Suppon. 8. Tunc dici quem habere *quasi domicilium* in aliquo loco, cum in eo habet habitationem ad longum tempus absque animo perpetuò ibi manendi. Per tempus *longum* hic intelligitur tempus supra mediam, vel majorem partem anni; quibus præmissis.

Dicendum, primum, & præcipuum titulum, seu modum sortiendi forum, esse in eo, quòd quis habeat domicilium in tali loco; constat 1. ex *L. 2. C. de Jurisdic. ibi: Nam ubi domicilium Reus habet, vel tempore contractus habuit, licet hoc postea transtulerit, ibi tantum eum conveniri oportet.* 2. ex *L. heres absens, 19. ff. de Judiciis, & ubi quisque agere, §. si quis, 1. ibi: Si quis tutelam, vel curam, vel negotia, vel argentariam, vel quid aliud, unde obligatio oritur, certo loco administravit: & si ibi domicilium non habuit, ibi se debet defendere: & si non defendat, neque ibi domicilium habeat, bona possideri patietur.* & *§. illud sciendum, 4. ibi: illud sciendum est, eum, qui ita fuit obligatus, ut in Italia solveret, si in provincia habuit domicilium, utrobique posse conveniri, & hic & ibi.*

Et quoniam, ut dictum est. Supra, potest quis habere plura simul domicilia (*vis enim prudentibus visum est, duobus locis posse aliquem habere domicilium, si utrobique ita se instruxit, ut non ideo minus apud ceteros se collocasse videatur, ut dicitur, L. 6. §. 2. ff. ad municip.*) in quolibet eorum sortitur forum. Ut autem quis in aliquo loco dicatur verè domiciliaris, requiritur *animus, & factum*; animus nimirum perpetuò ibi habitandi juxta *n. 257. & factum*, ipsa scilicet actualis habitatio, ut dicitur *L. domicilium, 20. ff. eod. junct. gloss. v. facto.* Hinc, ut quis in duobus, vel pluribus locis dicatur habere domicilium in ordine ad effectum sortiendi forum, requiritur, quòd in quovis eorum æquè instructus sit ad habitandum, & ferè æquali parte anni in quolibet habitet.

Pro horum ampliori explicatione not. 1. ut quis in aliquo loco dicatur acquisivisse domicilium habitationis, & incola censeatur, non requiri diuturnam inibi habitationem.

tationem; sed sufficere, quòd eò pervenerit animo ibi perpetuò habitandi; ut dicitur *L. Pupillus, §. Incola, ff. de verb. signif.* Neque ad hoc opus est, quòd habeat ibidem domum propriam; cum sufficiat habere, vel conductam, vel precario concessam, modò habeat animum in eo loco perpetuò manendi; nam sine hoc non fieret incola, seu domiciliarius, esto ibi domum emeret, aut bona sua transferret, per *L. Libertus, 17. §. sola domus, ff. ad municipalem*; nec obstat, quòd, quis, postquam ad certum locum venit animo ibi perpetuò manendi, ex nova causa superveniente ab eo loco recedat animo alibi domicilium constituendi, ut habetur *L. Cives, 7. C. de incolis*; ex hoc enim duntaxat fit, quòd desinat esse incola; non autem, quòd prius non fuerit, ut colligitur ex *cit. L. 7.*

Not. 2. ubi occurrit dubium, an, qui per longum tempus, v. g. 10. annos, constanter habitavit in aliquo loco, censendus sit domicilium ibi nactus? si non constet de animo ibi permanendi, præsumendum esse, quòd sic, ut tradit Bartolus in *L. 5. §. si tamen, ff. de jure jurand. n. 1.* in quaestione autem, an, ut quis censeatur in aliquo loco incolatum, seu domicilium acquisivisse, sufficiat, quòd impetraverit jus civitatis? Resp. affirmative, si eò venit animo ibi permanendi; non autem secus ex dict. à n. 254.

260. Quæstio præterea est, an quis ratione domicilii habitationis fiat absolute subditus Judicis, vel Magistratus talis loci? adeoque tam in civilibus, quam criminalibus? Resp. quòd sic; nam domicilium habitationis est proprium, & naturale forum, teste Immo-la in *c. fin. h. t. n. 9.* & tenet communis. Hæc porrò subjectio, ratione domicilii habitationis, duo specialia explicat relatè ad Jurisdictionem Judicis, cui eo titulo subicitur; primò, quòd ex hac Judex domicilii jurisdictionem habeat in personam, etiam ubi moratur extra territorium; secundo quòd subditum propter delictum, etiam extra territorium commissum (si non sit præventus extra territorium) citare, ac punire possit. Ratio utriusque est, quòd domicilium habitationis naturaliter, & absolute constituat subditum; & jurisdictionem semel acquisitam auferre non possit sola absentia à territorio, non mutato domicilio.

Confirmari potest ex *L. 1. C. ubi de crimin. agi oport. junct. gloss. V. Reperiuntur*; textus legis sic habet: *Quæstiones eorum criminum, quæ legibus, aut extra ordinem coërcentur, ubi commissa, vel inchoata sunt, vel ubi reperiuntur, qui Rei esse prohibentur criminis, perfici debere, satis notum est*; ubi alii volunt per illud verbum *reperiuntur*, denotari locum domicilii. Unde etiam in *c. fin. h. t.* expressè dicitur ratione domicilii quem sortiri forum, seu constitui de jurisdictione Judicis illius loci, ibi: licet ratione delicti, seu contractus, aut domicilii, seu rei, de qua contra possessorem causa moveretur, quibus forum quis regulariter sortitur, &c. ubi tamen nota, licet quis ratione domicilii habitationis fiat absolute subditus Judicis in tali loco; id tamen intelligi non utcumque quoad omnes causas; sed eas tantum, quæ sunt de foro, seu jurisdictione ejus; non enim Judex Laicus cognoscere potest de causis Ecclesiasticis; aut Ecclesiasticus de merè temporalibus incolarum, ut constat ex dict. à n. 66.

Not. 3. quando dicimus, quòd jurisdictione Judicis ratione domicilii habitationis extendat se ad personam subditi, etiam ubi moratur extra territorium, debere intelligi quoad illos actus, qui non sunt præjudiciales Judici, vel Magistratui alieni territorii, cujusmodi foret citatio verbalis, de qua à n. 147. non autem realis, seu captura ejus; hic enim actus judicialis est, per quem aliena jurisdictione violaretur: secus ille; hic fit in proprio territorio, licet ejus intimatio fiat extra illud. Ex his deducitur, quòd Judex domicilii concurrat cum Judice delicti, ita, ut detur locus præventioni, atque in optione Actoris sit, coram quo hominem convenire malit, ut colligitur ex *L. Heres. 19. §. ult. ff. de Judiciis.*

261. Quæstio 2. est, an & qualiter, ratione domicilii originis, alicui constituatur forum? Resp. qualiter contrahatur domicilium originis, constare ex dict. à n. 255. quamvis autem hoc domicilio habitationis prævaleat firmitate (nam hoc amitti potest, si quis recedat à loco habitationis animo non redeundi, ut diximus; illud autem immutabile est; non quia jura patriæ amittere non potest; sed quia nemo negando, aut voluntate sua facere potest, quòd

quòd non sit oriundus è tali loco) domicilium tamen habitationis prævalere illi quoad *jurisdictionem*: hoc enim facit subditum absolutè, etiam absentem, & dum est extra locum suæ habitationis; illud autem solum cum quis existit in loco originis; sic Bartolus in *L. assumptio*, §. *filii ff. ad municipalem*, n. 2. quod intellige quoad jurisdictionem contentiosam; nam, ut quis censeatur subditus Episcopi per ordinem ad recipiendum ab illo Sacramentum Ordinis, non est necesse, quòd existat in loco originis; sed sufficit, cum esse oriundum, seu ortum in ejus diocesi, de quo plura diximus *lib. 1. cit. 11.*

363. Questio est 3. an, & qualiter alicui constituitur forum ex quasi domicilio? de quo n. 257. & seqq. Ad hoc probandum assumitur *L. Sciens 2. C. ubi de criminib. agi oport. ubi dicitur: Sciens, liberum vendendo, plagii crimen committit. Ab eo itaque, qui super hoc queri potest, aditus competens Judex, si is quem puerum ingenuum vendidisse proponis, ibi degit, ibi causam cognoscer. junct. gloss. V. degit. & Abbat in c. Quod Clericis, h. t. n. 5. & facit lex Senatores, 2. C. ubi Senatores, ibi: Senatores in pecuniariis causis, sive in hac almattre sive in suburbanis degant, in judicio tam pratoriana, quam urbaria prefectura, nec non magistri officiorum (quoties tamen ad eum nostræ pietatis emanaverit justio;) in provinciis verò, ubi larem fovent, aut ubi majorem bonorum partem possident, & assidue versantur, respondebunt. Ex hoc enim deducitur, vi quasi domicilii posse quem conveniri, tanquam domicilio minus principali; nec ad quasi domicilium acquirendum requiri, quòd præter habitationem in tali loco per majorem partem anni, ibidem etiam habeat majorem vel certam partem bonorum; textus enim disjunctivè loquitur, ubi larem fovent, aut ubi majorem partem bonorum possident.*

Dices: complures sunt, qui existiment legendum, ubi larem fovent, aut majorem partem bonorum possident, & assidue versantur; & ideo etiam Pirhing *h. t. n. 19.* textum citatæ legis *Senatores*, 2. refert sub dictis verbis: ergo ad acquirendum quasi domicilium non sufficit sola habitatio in tali loco per majorem anni partem. Resp. illud & sumendum pro particula disjuncti-

tiva aut; si enim præter hoc, quòd quis in aliquo loco habeat majorem partem bonorum, requireretur etiam frequens ibi habitatio, non fortiretur quasi domicilium, sed domicilium simpliciter, ut colligitur ex dict. n. 257. Hinc stat, acquiri quasi domicilium solâ habitatione in loco per majorem partem anni, licet inibi partem majorem, aut dimidiam bonorum suorum non habeat; sic Innocent. in *c. ex parte*, 15. *h. t. n. 1.*

Præter dicta not. quòd ratione quasi domicilii quis sortiatur forum, hoc est, fiat de jurisdictione Judicis, aut Magistratus in foro tam Ecclesiastico, quàm civili, ut colligitur ex *cit. L. 2.* hinc fit, milites præfidarios, famulos, vel ancillas in locis, quibus famulantur, sortiiri forum, ratione quasi domicilii, & conveniri posse super contractibus, & delictis, etiam alibi celebratis, & commissis, ex *L. cit.* id, quod Layman *l. 1. Theol. mor. tr. 4. c. 12. n. 1.* extendit etiam ad eos, qui aliquantò breviori tempore, quàm ultra medium annum, cum certo proposito permanendi, negotii, vel negotiationis causâ, tabernam, vel officinam in aliquo loco fixerunt, vel conduxerunt; *arg. L. heres. 19. §. proinde, ff. de Jud.* Hinc etiam ad quæstionem, an, qui quasi domicilium in aliquo loco fixerunt, acquirant ibi jus Parochiæ, & Sacramenta recipere possint ab Episcopo, vel Parocho loci, tanquam ejus subditi in foro poli? Resp. affirmativè quoad omnia, excepto Sacramento ordinis; Sanchez *l. 3. de matr. D. 23. n. 12. de quo lib. 4.*

Haunoldus tamen *tom. 5. tract. 1. n. 351.* ad hanc quæstionem, an, ut quis forum sortiatur, sufficiat quasi domicilium, hoc est, animus in loco manendi non modico tempore? respondet loquendo de foro contentioso negativè; sufficere tamen, ut jurisdictioni Episcopi & Parochi subjiatur quoad susceptionem Sacramentorum (excepto Sacramento ordinis) hinc Scholares non subjici Magistratui Civico, sed Academico, apud quem sunt immatriculati; sic ille; sed de Scholaribus *V. dicta lib. 5. tit. 5.*

Questio est 4. ubi forum sortiatur hæres, seu quod idem est, an hæres conveniri debeat in suo domicilio, an in loco defuncti? Resp. vel hæres convenitur ex personâ, vel contractu defuncti, aut quasi contractu;

tractu? vel sine respectu ad defunctum, cujus est hæres? si secundum, convenientus est, ubi habet ipse domicilium; si primum, responderi debet cum distinctione. Nam vel cœptum est iudicium cum eo in vivis, cui postea defuncto hæres es; vel nondum est cœptum cum eo, etiam per citationem? si primum? hæres ibi in ea causa respondere debet, ubi iudicium cœptum est. Nam *ubi iudicium cœptum est, ibi quoque fieri debet, L. Is qui Romæ, ff. de Judic. & ibi gloss. v. debet.* Si autem secundum? hæres conveniendus est in loco, ubi defunctus debuit, aut potuit, si ibidem reperitur; secus autem conveniri poterit in foro sui proprii domicilii, vel ubi sunt bona hæreditaria, *L. hæres, ff. de Judic.*

267. Cæterum, quando quæritur, quale domicilium attendi debeat in petitione hæreditatis? Resp. res hæreditarias ibi petendas esse, ubi mortis tempore extiterunt, ut habetur toto titulo Cod. ubi de hæred. agi oportet. Nisi alibi depositæ essent eo fine, ut illi perpetuò manerent, ut habetur *L. 35. §. 3. ff. de heredib. instit.*

268. Quæstio est 5. quid requiratur, ut quis censeatur mutasse domicilium? Resp. tunc censeari mutasse domicilium, quando à loco habitationis bonorum suorum majorem partem in alium locum transtulit, atque ipse etiam inde discessit, animo non redeundi, sed ibi manendi, quò se contulit; colligitur ex *L. ex facto, 37. §. Rerum autem, 3. ff. de heredib. instituend.* ubi discernitur, quòd quando duo hæredes instituti sunt (unus rerum Provincialium, alter Italicarum) hæres istarum, etiam servorum, vel pecuniarum in provinciam missarum, ut *mercès, ibi coempta, in Italiam devehantur*, hæres censendus sit, & ex rebus Italicis capiendæ sint.

269. Quæstio est 6. ubi vagi ratione domicilii sortiantur forum? ante resolut. not. fieri posse, quòd quis careat omni domicilio; constat ex *L. 27. §. 2. ff. ad municipalem*, ibi: *puto autem & hoc procedere posse, si quis domicilio relicto naviget, vel iter faciat, quærens, quò se conferat, atque ubi constituat: nam hunc puto sine domicilio esse*; quo posito: Resp. ex communi doctrina, ejusmodi vagabundos, qui nulli domicilio, aut quasi domicilio habent, censeari habere domicilium in loco,

Tom. II.

ubi defacto existunt, ut ibi, ubi reperiuntur, conveniri possint, etiam ratione contractus alibi initi, ac puniri propter delicta alibi commissa; ut docet *gloss. marg. in c. ult. v. aut domicilii, lib. 6. h. t. gloss. in L. Hæres. 19. §. proinde, v. debeat, ff. de Judic. & ibi Bartolus n. 4. Abbas in c. ult. n. 13. h. t. v. Sanchez lib. 3. matr. D. 25. n. 5.*

Quæstio est 7. ubi Regulares, ratione domicilii, conveniri possint? Resp. quòd in loco Monasterii, in quo degunt tanquam in loco suæ habitationis; sic Abbas in *c. Postulasti n. 5. & c. fin. h. t.* Quia verò diversæ possunt esse causæ, propter quas quis in iudicio conveniri potest, nec quilibet Judex loci (in quo quis domicilium, aut quasi domicilium habet) cognoscere potest *de quibuslibet causis*, ut constat ex dict. à n. 254. nec etiam *de quibuslibet personis*, ut certum est, non hoc ipso, quòd quis in aliquo loco ratione domicilii sortitur forum, fit de jurisdictione cujuslibet iudicis, talis loci; nec enim ullus Judex Laicus cognoscere potest de causis Spiritualibus; licet in temporalibus sit Judex competens; & sic de aliis. Unde Religiosus conveniendus est coram suo Superiore; domicilium porrò habitationis, quòd habent Regulares in loco Monasterii, quo degunt, durat, dum ibi manent; & mutatur eorum translatione in aliud Monasterium.

Quæstio 8. est, ubi Clerici non Regulares conveniri possint ratione domicilii? quæstio fieri potest de causis tam Ecclesiasticis, quam temporalibus. Ante resolut. not. Clericum non regularem censeari habere domicilium habitationis in loco, ubi habet beneficium, postulans residentiam; non autem secus; ut ex communi doctrina tradit Innocent. in *c. Exore, 17. de Privileg. & colligitur ex c. dilectus, 29. de Rescript.* si dicas: ergo talis Clericus habebit plura domicilia habitationis, si habeat plura beneficia residentiam exigentia. Resp. cum distinctione, & concedo illatum, si in utroque æqualiter per se ipsum deserviat v. g. anno dimidio in uno; altero, in altero: nego autem illatum, si uni tantum deserviat per se ipsum; alteri per Vicarium; quibus positis: Resp. Clericos non regulares ratione domicilii, quòd habent titulo beneficii, in causis Ecclesiasticis convenire debere coram talis loci iudice

L

Eccle-

Ecclesiastico ; nam de his Judex Laicus cognoscere non potest ex dict. id, quod etiam procedit in causis personalibus, eorum, tam criminalibus, quàm civilibus; imò & realibus rerum temporalium, nisi forsan in aliud consentiat eorum Superior Ecclesiasticus, ut diximus à n. 66. aut causa temporalis versetur circa onera rerum temporalium, quæ cum tali onere, tanquam affixo rei, ad Ecclesias, ac personas Ecclesiasticas ransiverunt ratio constat ex dict. à n. 66.

§. II.

An, & qualiter quis sortiatur forum ratione delicti?

272.

Aliqui distinguunt inter crimen, & delictum. *Crimen* enim interdum sumitur pro quolibet peccato, sed propriè significat peccatum grave, & quod accusatione, atque condemnatione dignum est, ut colligitur ex *Concilio Toletano, c. Unum, 25. dist.* in hac etiam significatione usurpatur à Legistis, & pro ipsa accusatione sumitur *L. 2. ff. de crimine expil. hered. Delictum* autem ex sua primæva impositione significat peccatum omissionis: *Delictum* enim dicitur quasi *derelictum*, & *omissum*, & est desertio boni, ut docet Hugo in *Miscell. c. 185.* & Isidorus *lib. different. c. 79.* addit S. Thomas *22. q. 79. à 4. ad 1.* delictum strictè sumi pro omissione pertinente ad Deum, vel quando homo scienter, & ex contemptu omittit id, quod facere debet. S. Gregor. II. *Moral. c. 21.* affirmat sumi pro peccato cordis: unde illud Psal 68. *Delicta mea à te non sunt abscondita.* Aliqui putant esse peccatum, quod extenuat ignorantia, juxta illud psal. 18. *Delicta quis intelligit.* Sed in præfens hæc distinctio non observatur. Cæterum varia est criminum, & delictorum divisio, de quibus latè egimus *lib. 5. Crimen* in eo rigore, quo accipitur pro peccato accusatione, & condemnatione digno est multiplex tam in genere, quàm in specie. In genere vel est publicum, vel privatum; vel occultum, vel grave, vel enorme, vel merè Ecclesiasticum, vel merè civile, vel mixtum: item inexpiabile, piacularè, capitale, & criminofum. *Publicum crimen* (quod *populicum* vocat Molina *tom. 4. D. 44. n. 1.*) teste Lessio *l. 2. c.*

30. D. 3. dicitur illud, cujus accusatio cui libet concessa est, ex eo, quod illius punitio ad publicam utilitatem spectet, *L. 1. & 2. ff. de publ. judic.* Tale est. 1. omne, quod directè fit contra Deum, vel res divinas, ut hæresis blasphemia; 2. quod fit contra majestatem Principis, aut Reipublicæ, quale omne læsæ majestatis; 3. quod, licet fiat contra privatam personam, lege tamen statutum est, ut pro *publico* habeatur, quale est homicidium, adulterium, peculatus, ambitus, crimen falsi, repetuntarum, annonæ, vis publicæ, vel privatæ. *Crimen privatum* dicitur, cujus accusatio solùm concessa est ei, qui injuriam, vel damnum passus est, ut crimen furti, injuriarum, Stellationatus, *L. fin. ff. de privat. delict.* Quando privato crimini statuitur pœna pecuniaria, fisco applicanda, docet Bartolus in *rubr. ff. de popular. action.* posse ad eam pœnam accusare quemcùnque de populo: oppositum tenet Baldus in *rub. C. qui accus. non poss.*

Crimen merè Ecclesiasticum est illud (ut exponit Azor *p. 2. l. 3. c. 53.*) cujus prohibitio ortum habet *ex solo jure canonico*, vel simul cum jure divino, aut naturali, sed absque civili; ac proinde de illo solùm cognoscitur, & judicatur ex præscripto juris canonici, non civilis; qualis hæresis. *Merè civile* est illud, cujus prohibitio ortum habet ex jure civili, non canonico; proindeque solùm judicatur, & plectitur ex præscripto legis civilis, quale v. g. peregrare urbem nocte post signum. *Mixtum*, seu mixti fori est, quod spectat ad utrumque forum, utpote prohibitum tum jure canonico, tum civili, de quo proinde Judex Ecclesiasticus & secularis cognoscere, & judicare potest; quale est sacrilegium. Sed in his non omnes conveniunt.

Grave peccatum, seu crimen, vel delictum videtur coincidere cum lethali, si accipiat *formaliter*; secùs, si *fundamentaliter*, ut rectè asserit Lugo de *Incar. D. 5. sect. 5. à n. 74.* Nam grave peccatum, v. g. adulterium, sumitur dupliciter primò *fundamentaliter*, si committatur cum sola advertentia ad oppositionem, quam habet cum ratione naturali, & cum ignorantia, vel in advertentia invincibili ad oppositionem, quam habet cum Deo, prout offensa illius est: Secundò *formaliter*, quando committitur cum scientia vel advertentia ad oppositionem,

273.

274.